

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Cilt 7, Sayı 15 (Nisan 2018), s. 100-106.
DOI: 10.25068/dedekorkut162
ISSN: 2147-5490, Samsun- Türkiye

Özgün Makale/ Original Article

Geliş Tarihi: 11. 03. 2018
Kabul Tarihi: 26. 03. 2018

Ankara ve Konya'da Yaşayan Nogay Türklerinde Hıdırellez Kutlamaları

Hıdırellez Celebrations in Nogay Turks Living in Ankara and Konya

Süleyman Hilmi KIZILDAĞ*

Öz

Genellikle milletlerin maddi ve manevi değerlerinin bütünü olarak tanımlanan kültür, milletlerin hayat içinde gösterdikleri tutumdur. Bu tutum bizi diğerlerinden ayırır ve kendimizi tanımlamamızda etkin rol oynar. Çünkü insanoğlu tabiatı gereği bir millete ait olma ve o milletin bireyleri ile kaynaşma ihtiyacı duyar. Bunları birey, ait olduğu milletin kültürel özelliklerini yaşayarak gerçekleştirebilir. Türklerin kültür hazinesi içinde toplumun bireylerini kenetleyen ve millet olma şuurunu hatırlatan etkinliklerden biri de Hıdırellez kutlamalarıdır. Hıdırellez, hemen hemen bütün Türk boylarında kutlanan, toprağın uyanması ve baharın gelmesiyle insanların içindeki pozitif enerjinin dini ritüellerle süslenerek ortaya çıktığı bir tabiat bayramıdır. Bu çalışmada, yaklaşık 19. yüzyılın ortalarında Kafkasya'dan Şereflikoçhisar (Ankara) ve Kulu (Konya)'ya göç eden Nogay Türklerinde baharın gelmesiyle kutlanan Hıdırellez kutlamaları incelenmiştir. Bu kutlamaların Nogay kültüründeki önemi ve kutlamalarda yapılan etkinlikler hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Nogay sözlü edebiyatında önemli bir yere sahip olan ve Hıdırellez kutlamalarında çokça örneği sergilenen şın nazım şekli hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu bilgiler araştırmamıza konu olan köylerden derlemeler yapılarak desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hıdırellez, Nogay Türkleri, Nogay Kültürü.

Abstract

Culture, which is generally defined as the totality of the material and spiritual values of nations, is the attitude of nations in life. This attitude separates us from others and plays an active role in defining ourselves. Because human beings need to belong to a nation of nature and need to integrate with the people of that nation. Individuals can realize these by experiencing the cultural characteristics of the nation to which they belong. Hıdırellez celebrations are one of the activities that keep the individuals of the society in the cultural treasure of the Turks together and remind them of the desire to become a nation. Hıdırellez is a nature holiday that is celebrated in almost all Turkish provinces, where the soil is awakened and the positive energy inside people is adorned with religious rituals by spring coming. In this study, Hıdırellez celebrations celebrated by the arrival of spring in the Nogay

*Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Malatya-Türkiye, e-mail: shkizildag@gmail.com

Turks migrating from the Caucasus to Şereflikoçhisar (Ankara) and Kulu (Konya) were investigated in the mid-19th century. These celebrations were informed about the prosperity and celebration activities in the Nogai culture. In addition, information on the form of şın poetry, which has an important place in the Nogai oral literature and which is widely represented in the Hidirellez celebrations, is presented. This information was supported by making compilations from the villagers who were the subject of our research.

Key Words: Hidirellez, Nogai Turks, Nogai Culture.

Giriş

Tarih boyunca kültürler; toplumların duygu, düşünce ve inanış sistemlerinin gelenek ve göreneklerine yansıtılan milli değerleri olmuştur. Bu milli değerler yaşatıldıkça bir milletin varlığından ve geleceğinden bahsedilebilir. Bir milletin varlığını devam ettirebilmesinin en önemli hususlarından biri kültürel özelliklerinin korunması ve yaşatılmasına bağlıdır.

“Milli kültür ihmal edilmemesi, üzerinde dikkatle durulması, kendisinden kuvvet alınması gereken bir varlıktır. Milli kültür unutulur, bir tarafa atılır yahut layıkıyla tanınmaz, bilinmez ve yeni nesillerce benimsenmezse, o millet şahsiyetini kaybetmiş olur. Şahsiyetini kaybeden, başka milletlere göre bir hususiyeti, bir değişik tarafı ve üstünlüğü bulunmayan milletler ise zayıflamaya, çökmeye yüz tutmuş topluluklar haline gelmiş sayılırlar. Bir milleti çökertmek için o milletin milli kültürünü bozmak, zayıflatmak düşmanların başvurdukları ilk tedbirdir” (Timurtaş, 1997: 13).

Türlere ait eski yazılı kaynaklardan anlaşılacağı üzere, Türkler tarihi süreç içinde çeşitli sebeplerle törenler ve kutlamalar düzenlemişlerdir. Türk kültürünün berrak bir şekilde yansıtıldığı bu törenler ve kutlamalar yüzyıllar boyunca dini ve coğrafi etkenlerle bazı değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. İşte bu kutlamalardan biri de dünyadaki birçok Türk boylarınca kutlanan Hidirellez şenlikleridir. Bu şenliklere Türk Dünyasında; Anadolu’da *Hidirellez*, Kırım Türklerinde *Tepreş*, Makedonya’da yaşayan Türklerde *Ederlez*, Kırgız ve Kazak Türklerinde *Kıdırlez* gibi çeşitli isimler verilmiştir. Bu şenlikler Anadolu’da yaşayan Nogay Türklerinde de *Kıdırlez* ismiyle kutlanmaktadır.

Nogay Türkleri günümüzde dünyanın birçok yerinde yaşamını sürdüren ancak nicelik olarak yok olmaya yaklaşmış bir Türk topluluğudur. Ata yurtlarının Kafkasya bölgesi olduğu bilinen Nogay Türkleri, Türkiye’ye de 1860’lı yıllarda göç etmeye başlamışlardır. Türkiye’ye göç eden Nogaylar üzerine bilimsel araştırma çok fazla yapılmamıştır. Yapılan araştırmalar da genelde tarihi ve lengüistik araştırmalardır. Ancak bir milletin en iyi şekilde algılanabilmesi için onun kültürel özelliklerinin çok iyi bilinmesi gerekir.

Hidirellez yüzyıllar boyunca devam etmekte olan geleneksel Nogay halk kültürünün bir parçasıdır. Hidirellez, adını Hızır ve İlyas peygamberden alan mevsimsel bir bayram niteliğindedir. Halk inanışına göre, 5 Mayıs’ı 6 Mayıs’a bağlayan gece Hızır ve İlyas, ilahi bir program gereği tabiata canlılık vermek üzere buluşurlar. Bu gece, kışın tamamen bitip yazın başladığı gün olarak kabul edilir. Bu günden sonra sıkıntılı kış günlerinin ardından tabiatta ulaşılan canlanma, bolluk ve bereket günleri gelir. Bütün bu değişimler insanların psikolojik durumlarında da kendisi hissettirir.

Hızır ve İlyas peygamberin yılda bir kere bir araya geldikleri bu beraberlikte ismi yaşatılmasına rağmen İlyas’ın şahsiyeti tamamıyla silinerek Hızır motifi öne çıkarılmıştır. Bundan dolayı Hidirellez Bayramında icra edilen bütün merasimler Hızır ile ilgilidir. Bunun temel sebebi, İslam öncesi devirlerde üç büyük kültürün hâkim

olduğu alanlarda bu yaz bayramı vesilesiyle kültleri kutlanan insanüstü varlıkların daha ziyade Hızır'ın şahsiyetine uygun düşmesi ve onunla bütünleşmesidir (Ocak, 1985: 43).

Ebedî hayata sahip Hızır Peygamber karada, İlyas Peygamber ise denizde hüküm sürerler ve darda, zorda kalanların imdadına yetişirler. Hızır, Hz. Musa ile aynı dönemde yaşayan, kendisine ilâhî bilgi ve hikmet öğretilen kişidir. Arapça kaynaklarda Hadır (Hadr, Hıdr) şeklinde yer alan ve Arapça kaynaklı olduğu kabul edilen kelime, Türkçede Hızır ve Hıdr biçiminde kullanılmaktadır. Hadır "yeşil, yeşilliği çok olan yer" anlamındaki ahdar ile eş anlamlıdır. Kelime sıfat olarak da kabul edilebilir (Sever, 2015). İlyas peygamberden Kur'an-ı Kerim'de iki defa İlyas (el-En 'am/85; es-Saffat/123), bir defa da İlyasin (es-Saffat/130) şeklinde zikredilmekte, mümin kullardan olduğu, kavminin taptığı Ba'l inancıyla mücadele ettiği ve daha sonra gelenler arasında hayırla anıldığı belirtilmektedir.

Kaynağı nereye bağlanırsa bağlansın Türk insanının zihninde Hızır, Hızır-Nebi, Hızır-İlyas, Hıdırellez, Kızır gibi kelimelerle ifade olunan bir Hızır-İlyas kültü ve bu kült çevresinde teşekkül edip yaşamaya devam eden bir gelenek mevcuttur. Hızır'ın adı, hüviyeti, ölümsüzlüğü, yaşadığı dönem ve zaman, veliliği ve nebiliği tartışma konusu yapılmakla birlikte, gerek Türkiye'de, gerekse Türkiye dışındaki Türk dünyasında kabul gören inanç, onun "Tanrı'nın yeryüzünde dolaşan güçlü ve yardımsever elçisi" olduğudur (Yücel, 2002: 36).

Buraya kadar Hıdırellez'in milli kültür içindeki yeri ve Hıdırellez ile ilgili genel bilgiler üzerinde duruldu. Buradan itibaren Ankara'nın Şereflikoçhisar ve Konya'nın Kulu ilçelerinde yaşayan Nogay Türklerinde Hıdırellez kutlamalarının hazırlıkları ve kutlamalarda uygulanan etkinlikler üzerinde durulacaktır.

1. Hıdırellez Kutlamaları İçin Yapılan Hazırlıklar

Hıdırellezin kutlanacağı 6 Mayıs'ın yaklaşmasıyla birlikte Nogay Türklerinde çeşitli hazırlıklar yapılmaktadır. Bunlar:

Hazırlıklar evlerin hem içlerinin hem de bahçelerinin baştan sona temizlenmesiyle başlar. Ev araç gereçlerinin tamamı silinir ve bütün kıyafetler yıkanır. Ayrıca evlerde boya badana yapılır. Bunda genelde beyaz renk kullanılır. Hıdırellez günü Hızır ile İlyas peygamberin nerede buluşacakları belli değildir. Evlerin temizlenmesinin nedeni, buluşma yerinin kendi evleri olabilmesi ümididir. Eğer Hızır ile İlyas peygamber kendi evlerine gelirse o yıl evde bereketin, sağlığın ve mutluluğun hiç eksik olmayacağına inanılır.

Hıdırellezden bir gün önce, nişanlı kıza hediye edilmek üzere damat tarafınca bir koyun hazırlanır. Güzel görünebilmesi için koyun yıkanır, tüyleri taranır, başına poşu takılır, kına sürülür ve üzerine çeşitli kumaşlar örtülür. Damat tarafı, gelinin evine hıdırellez koyunu götüreceğiz diye, yakınlarını evine davet eder. Ardından hep birlikte müstakbel gelinin evine giderek süslenen hıdırellez koyununu ona hediye ederler.

Hemen hemen her evde Hıdırellezin bir gün öncesinden yumurtalar çeşitli renklere boyanır. Bu boyama soğanlar sayesinde gerçekleşir. Yumurta ile soğan aynı kazana konur ve kaynatılır. Eğer kazana mor soğan konulursa yumurta mor, kırmızı soğan konulursa yumurta kırmızı, beyaz soğan konulursa yumurta sarıya yakın bir renge bürünür. Boyanan yumurtalar kutlama günü hem yarışmalarda kullanılır hem de nişanlı kızlara verilir. Yumurtaların boyanmasının nedeni Nogay halkı tarafından bilinmemekte, atalarından gördükleri için yaptıklarını söylemektedirler. Bilindiği üzere yumurta boyama geleneği Hristiyanlarca kutlanan paskalya bayramında da vardır. O

gün Hristiyanların inanişına göre Hz. İsa, çarınıha gerildikten sonraki üçüncü gününde dirilmiştir ve onlar için yumurta boyamak, dünyanın yeniden canlanmasının sembolüdür. Hıdırellezin mevsimsel bir bayram olduğu düşüncesinden yola çıkarak çok eski zamanlarda kültürel etkileşimin yaşandığı tahmin edilmektedir. Ancak Nogay Türkleri gibi diğeri Müslüman Türk toplumlarında da yumurta boyama geleneğinin var olduğu hesaba katıldığında, Müslümanların mı Hristiyanlardan yoksa Hristiyanların mı Müslümanlardan etkilendiğı bilinmemektedir. Bir diğeri düşünce de toplumların bir dini kabul etmeden önceki âdetlerini sürdürebilmeleridir.

Hıdırellezin hazırlıklarından biri de bir gün önceden yapılan yemeklerdir. Nogay Türklerinde yemek yapmak da, o yemeğı yemek de geçmişten günümüze gelen başlı başına bir kültür yansıması ve yaşam biçimidir. Nogaylarda özellikle et ve hamur, yemeklerin ana harcıdır. Geçmiş yıllarda göçebe bir kültürü benimsemiş olan Nogaylar hemen hemen hiçbir yemeklerini etsiz yapmazlar. Bu yemekler arasında şır börek, kazan börek, kassık börek, bılamık, inkal, taba börek ve maylı kalakay; Nogay yemeklerinin en geleneksel örnekleridir. Bunlardan bazılarının içine hazırlanırken küçük bir çubuk parçası konur. Yemek yenirken içinde çubuk parçası olan lokma kime gelirse, o kişinin çok şanslı ve bereketli günler geçireceğine inanılır.

2. Hıdırellez Günü Yapılan Etkinlikler

Hıdırellez günü sabah erken kalkılır, daha önce belirlenen ve köyde herkesçe bilinen bir alana toplanılır. Bu toplanma yeri bazen köydeki bir harman yeri, bazen ise kendisine kutsiyet atfedilen bir mekân çevresi olabilir. Örneğın: Şereflikoçhisar'ın Akin Köyü'nde bir evliya zatın mezarının bulunduğu düşünölen "Dede Tav" isimli bir mekân gibi. Bazı köylerde kutlamaları kızlar ve erkekler ayrı ayrı yerlerde yapar, bazılarında ise kutlamalar karışık yapılır.

Hıdırellez Nogay Türkleri arasında toplumsal kaynaşmayı sağlar. Özellikle gençlerin Hıdırellezi bütün bir yıl sabırsızlıkla bekledikleri ifade edilir. O gün en güzel ve temiz kıyafetler giyilir. Kızlar ve erkeklerin birbirlerini görmeleriyle, ekseriyetle evlilikle noktalanın beraberliklerin temelleri burada atılır. Bu Hıdırellezin gençleri kaynaştırma, bir araya getirme ve yuva kurmalarına öncülük etme misyonunun göstergesidir.

Hıdırellez kurbanı kesilir ve büyük kazanlar için ateşler yakılır. Kesilen kurbanların şandır (sinir) denilen parçaları kız çocuklarına yedirilir. Bu sayede saçlarının daha güzel ve daha uzun olacağına inanılır. Salıncaklar (şerkenşek) için kazıklar çakılır. Özellikle nişanlıların sallanması sağlanır. Daha önce boyanarak hazırlanan yumurtalar tokuşturulur ve yumurtası önce kırılana ceza verilir. At yarışları yapılır. Erkekler arasında güreş müsabakaları düzenlenir. Bu güreşlerde, bellerde bağılı bulunan kuşaklardan karşılıklı tutularak rakibi yere düşürmeye çalışılır. Güreş alanı etrafında birçok meraklı izleyici toplanır ve güreşin galibini bekler. Bu güreş müsabakasında birinci olan güreşçiye ödöller verilir. Ata sporu olan güreş bu vesile ile hatırlanmış ve gençler arasında bir spor dalı olarak teşvik edilmiş olunur. Çocuklar için çuval, ip ve yumurta taşıma gibi eğlenceli yarışmalar düzenlenir. Böylelikle çocukların öz güven duygusunu kazanmalarında onlara yardımcı olunur.

Hıdırelleзде yapılan bir diğeri etkinlik de yöresel yemekler yarışmasıdır. Nogay kadınlarının titizlikle yaptıkları yöresel yemekler, orada bulunan ihtiyar Nogaylardan oluşan bir komisyonca değerlendirilir. En güzel yemek seçildikten sonra birinciye ödöl verilir. Nogaylar yöresel yemeklerine çok önem verirler ve bunları genç nesle öğretmek bu yemek kültürlerini geleceğe taşımak isterler. Nogaylar arasında yemek, aile fertlerini

aynı masada buluşturan ve geleneksel değerlerin yaşatıldığı anlardır. Büyüğe saygı, küçüğe sevgi, aile kavramı, aile içi disiplin ve birçok günlük yaşama ait alışkanlıklar sofranın kültüründe öğrenilir ve öğretilir. Bu yüzden Nogay Türklerinde yemek yemek, sıradan bir işmiş gibi algılanmaz.

Hıdırellezin en eğlenceli kısmı, kopuzların çalınarak kanekiy denilen halk oyununun oynandığı, dombıraların çalınarak cırların (şarkıların), manilerin söylendiği ve kart denilen tiyatroların oynandığı bölümdür. Bunların yanında Nogay halk edebiyatında büyük öneme sahip olan şınlar da söylenir. Şın; çeşitli kutlamalarda, toylarda ve bazı toplantılarda karşılıklı atışma şeklinde söylenen bir sözlü edebiyat nazım şeklidir. Sosyal hayatta var olan aşk, sevgi, kıskançlık, sitem gibi konuları içerir. Şın nazım şeklinin nazım birimi beyittir ve ölçüsü ise genellikle 11'li hece ölçüsüdür (6+5=11). Bazılarında ise yazılıştaki ikinci mısranın 12 heceden oluştuğu görülür, ancak söyleyişte bunlar da 11 heceli olarak okunur. Mesnevi nazım şeklinde olduğu gibi her beyit diğerlerinden bağımsız olarak kendi içinde kafiyelidir. Bu çok ses benzerliğiyle kuvvetli bir ahenk sağlanmış olur. Genellikle tam kafiye ve zengin kafiye kullanılır, bazılarında redifler de bulunur. Şın söyleyen kişilere halk arasında şınşısı ve karşılıklı şın söyleme geleneğine de şınlama denir. Şınlamalar genellikle güzel sözlerle, iltifatlarla başlar fakat daha sonra karşısındaki şınşısıyı alt etmek için söylenen hiciv içeren sözlerle devam eder. Hıdırellez kutlamalarında şınlamalar esnasında halk çok eğlenir ve şınşılarını ilgiyle izlerler. Aşağıda bazı şınlama örnekleri ve Türkiye Türkçesine aktarımları verilmiştir.

Hemcinsler arasında söylenen şınlar:

Türkiye Türkçesine aktarımı:

1.şınşısı: Şınla deseniz şınlayık aşıluyık,
Aldınızga gül bolup şaşıluyık.

Şın söyle deseniz söyleyelim açılalım,
Önünüze gül olup saçılalım.

2.şınşısı: Tor atımdı iyerlep saldım tüzge,
Can coldasım bolur dep keldim sizge.

Doru atımı iyerleyip saldım düze,
Can yoldaşım olur diye geldim size.

1.şınşısı: Kelgen bosan koşkeldin otur tizime,
Bazı dalgın bolurman karama sözüme.

Geldiysen hoş geldin otur dizime,
Bazen dalgın olurum bakma sözüme.

2. şınşısı: Erteden tuvgan cıldızga ay dedim,
Erteden beri şınlayman kaydedin.

Erkenden doğan yıldızga ay dedim,
Erkenden beri şın söylüyorum nerdeydin.

1.şınşısı: Ündürükde bılamık semser kasık,
Men seninmen şınlamam avzun sasık.

Mutfak dolabında bılamık kepçe kaşık,
Ben seninle şınlamam ağzın kokuyor.

2. şınşısı: Kültöbeden topladım curun murun,
Men seninmen şınlamam şoşga burun.

Kültepesinden topladım deri parçası,
Ben seninle şınlamam domuz (basık) burun.

1.şınşısı: Kültöbeden topladım kayrak mayrak,
Men seninmen şınlamam istansız taylak.

Kültepesinden topladım bıçak bileyici,
Ben seninle şınlamam donsuz çıplak.

2. şınşısı: Şınlasam ak temirden palla etermen,
Sendeylerdi şınlasam alt etermen.

Şın söylesem ak demirden pala yaparım,
Senin gibileri şın söylesem alt ederim.

1.şınşısı: Şınlasam şınşısı tuvman şınlap koymam,
Sendeylerdi şınlatıp karap kalmam.

Şın söylesem şıncı değilim ki susmam,
Senin gibileri söyleyip bakıp kalmam.

2.şınşı: Şakırsın koraz atsin tan ayan bayan,
Şınşikendi bileyim tanga tayan.

Bağırsın horoz doğsun güneş ayan beyan,
Şıncı olduğunu bileyim sabaha kadar.

Karşı cinsler arasında söylenen şınlar:

Türkiye Türkçesine aktarımı:

Erkek: Keşeğimsin sen benim kerilgen okday,
Körünesin közümge elde cokday.

Gelinimsin sen benim gerilmiş ok gibi,
Görünüyorsun gözüme eşsiz gibi.

Kız: Üyündün aldına zerdali ekdim,
Asga suvga karamay zarındı şekdim.

Evinin önüne kayısı ekdim,
Yemeğe suya bakmadan derdini çektim.

Erkek: Ayttrayım atandan berse alayım,
Canın süygen cerlerge üy salayım.

İsteteyim babandan verirse seni alayım,
Canının sevdiği yerlere ev yapıyım.

Kız: Kök kögerşin bolayım konaklayım,
Senin salgan üyündü men aklayım.

Gök mavileşsin olgunlaşayım konaklayım,
Senin yaptığın evi ben temizleyeyim.

Erkek: Eki baslap üy saldım bölüyekben,
Aruvum senin dertinden ölüyükben.

İki odalı ev yaptım böleceğim,
Güzelim senin derdinden öleceğim.

Kız: Kıskayaklı kız bala carım cürek ,
Atasının üyüne kim bolgan tirek.

Kısa ayaklı kız çocuğu yarım yürek,
Babasının evine kim olmuş direk.

Son olarak Hıdırellez etkinliklerinde nişanlı kızların babaları, yakınlarını o gün akşam yemeğini beraber yemek için evlerine davet ederler. Hıdırellezin kutsiyetine istinaden yemeğin sonunda nişanlı kızın bahtının açık olması için dua edilir. Böylece Hıdırellez etkinlikleri sonlanmış olur.

Sonuç

Milli ve dini motiflerin harmanlanarak tabiatın canlanmasının kutlandığı hıdırellez, diğer Türk boylarında olduğu gibi Ankara ve Konya'da yaşayan Nogay Türklerinde de *Kıdırlez* ismiyle kutlanılır. Nogaylar Hıdırelleze büyük önem verdikleri için kutlama hazırlıkları günler öncesinden başlar. Evlerin temizlenmesi, özellikle beyaz renge boyanması, nişanlı kızlara götürülmek üzere koçların belirlenmesi, etkinlikler için yumurtaların boyanması gibi bazı hazırlıklar yapılır. Kutlamalarda, Nogayların dini düşünceleri kültürel özellikleriyle harmanlanarak çeşitli etkinliklerle sergilenir. Bu etkinlikler çerçevesinde çeşitli yarışmalar, spor müsabakaları, müzikli eğlenceler gerçekleştirilir ve sözlü edebi ürünler sergilenir. Kutlamalar insanların bir araya gelip tanışmasıyla ileride aile olmalarına da vesile olabilmektedir. Hıdırellez, toplumsal yaşamda bireyler arasında birleştirici etkisinin bulunması, geleneklerin sürdürülmesine aracı olması, törelerin kökleşmesini sağlaması, sosyal özelliklerin ve çeşitli edebi ürünlerin sergilenmesi yönüyle önemli bir kültür hazinesidir. Nogay Türkleri gibi nicelik olarak yok olmaya yüz tutmuş bir topluluğun incelenmesi, o toplumun Türk dünyasında unutulmaması için önemlidir.

Kaynaklar

- ARTUN, E. (2002). "Türk Halk Kültüründe Nevruz", *Türk Kültüründe Nevruz V. Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, (15-16 Mart 2002: Diyarbakır), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 17-25.
- ERGİN, M. (2002). *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Basımevi, İstanbul.
- KAPLAN, M. (1996), *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- OCAK, A. Y. (1985), *İslam-Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü*, Ankara.
- SEVER, M. (2015). Prof. Dr. Mustafa Sever Hocamızın Kaleminden Hıdırellez, <http://gsf.gazi.edu.tr/posts/view/title/100233>, (İndirme Tarihi: 07. 11. 2015).
- ŞAHİN, S. (Haziran-2012), "Kırım Tatar Türklerinin Bahar Bayramı: Tepreş", *Modern Türklük Araştırmaları*, Cilt 9, Sayı 2, s.69-88.
- TİMURTAŞ, F. K. (1997). *Makaleler (Dil ve Edebiyat İncelemeleri)*, TDK Yayınları, Ankara.
- YÜCE, N. (2011). "Hıdırellez Bayramıyla İlgili Bazı Notlar", *Türk Dili ve Edebiyatı*, Cilt 44, Sayı 44, s. 249-256.
- YÜCEL, A. (Yaz-2002). "Türk Dünyasında Hıdırellez Kutlamaları ve İşlevleri", *Millî Folklor*, Sayı 54, s.35-38.

Kaynak Şahıslar

- ATILGAN, Necmettin, Doğan kaya Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1945
- ÇAĞDAŞ, Raziye, Akin Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1937
- GÖÇER, Ayşe, Akin Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1940
- KIZILDAĞ, Gülşehir, Akin Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1935
- KIZILDAĞ, Hamza, Akin Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1960
- POLAT, Güley, Akin Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1933
- YILDIRIM, Fatma, Şeker Köyü, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu, DT:1926.

